

buruz duen hutsunea gainezka hornitzen du *musikalitatea* delako elemendua dela medio (azentu, doinu, pausa, galde, erantzun, agindu, hunkipen, duda, etab.) baliatzen delarik.

f) Haurraren mintzairak badu halako berritasun, freskotasun, bizitasun edo mugikortasun bat helduon hizkuntza eginak, hotzak eta geldiak ez duena. Haurrak, adibidez, ez daki deus ideia abatraktoez eta orokarrez, halaber metaforaz ere. Esaterako, badaki harrizko etxea zer den, baina ez zer den harrizko bihotza. Jatortasunean behinik behin ez diogu irabazten.

g) Azkenik, guztiz interesgarri litzateke haurrek euskal-hizkuntzaren moldatzeko ezarri izan duten eragina eta sortu duten hiztegi multzoa (ninia, ttottoa, papa, mama, kokoa, txi-txia) edo beste hainbat bitxitasun aztertzea, baina... aski irizten diot gaurkoz.

* * * * *

73-XI-11

LEKEITIOKO BATZARREA
EUSEBIO MARIA AZKUE-REN OROITZAPENEZ
ETA
EUSEBIO ERKIAGA JAUNAREN EUSKALTZAINDIAN
SARTZEA OSPATUZ
EUSKALTZAINBURUAREN AGURRA

Jaun-andreak:

Ehun urte betetzen dira gaur, Eusebio Maria Azkue, Lekeitioko seme prestua hil zenetik. Muga hau ezin utz zitekeen isilik igarotzen, gogoratu beharrekoa zen. Hortarako antolatu dituzuen ospakizun eta jaialdien artean, Euskaltzaindia ere herrira etortzea nahi izan duzue. Eta zuen deiari erantzunez, pozik etorria da Euskaltzaindia Lekeitiora. Eta pozik etorri dela diot, zeren eta herri honek baditu gurekin lokarri berezi-bereziak, eta guk baditugu herri honekin zorrak, eta zor hoiek aitortzeko, ez zen hau une txarra.

Eusebio Maria Azkue jauna dugu Bizkaiak garai haretan eman zuen euskal olerkaririk handiena, ugariena, saiatuena, euskera olerki bidean lantzen gehien arduratu zena. Alde guztietarik begiratuta, gaurko omenaldi eta gorazarre hau zor genion. Aurki entzungo dugu Erkiaga jaunaren mintzaldia lekeitiar prestu honen bizitza eta lanak sakonki aztertuz. Ez dut, bada, hortaz deus esango.

Euskaldun eta euskaltzale handia izan zen Eusebio Maria Azkue. Baina seme bat eman zion Euskal Herriari, oraindion aitak baino ere lan handiagoak burutu zituen: Resurreccion Maria Azkue. Berau izan zen, gainera, hainbeste urtetan, Euskaltzaindi honen lehendakaria.

Gogoan dut —eta ez zait berehalakoan ahaztuko—. 1946 garren urteko uztailean zen. Fresnedo-tar ene ahaideak deiturik, Lekeitiara etorri nintzen bizpahiru egun pasatzera, Comillas-ko kursoa amaitu eta. Biharamonean jaun Txomin Fresnedo zenak esaten dit:

— D. Resurreccion herrira etorrita dago egun honeitan. Bisita bat egin behar deusagu. Neuk lagunduko deusut.

Egia esateko, ni lotsa ere banintzen horren gizon handia ikustera joateko. Gazteegia ere bai orduan. Lotsa alde batetik, baina joateko gogoia ere bai, bestetik. Ordurako ezagunak eta oso estimatuak nituen, ba, Azkue jaunaren euskal lanak. Eta halaxe, Fresnedo jaunak bultza eginik, joan nintzen D. Resurreccion-en etxera. Orduan ezagutu nuen lehenbiziko aldiz Don Resurreccion, hemen, Lekeition. Nahiko luze egon zen gurekin hizketan, eta bere bizitzako gora-behera batzuk kontatu zizkigula ere oroitzen naiz.

Azkue aita-semeek maite, landu eta bultzatu nahi izan zuten ondasun hau —euskera—, hori bera zaindu, gorde eta bizirik atera nahi du Euskaltzaindiak. Eta hortan saiatzea, euskaldun irautea, alegia, izango du Lekeitioko herriak gizon handi hauei leial egoteko modurik onena, eurei opa dakiekeen saririk eta omenaldirik bikainena.

Badugu gaur oraindior beste ospakizun handi bat, Lekeitioko herriaz zer-ikusit duena. Eusebio Erkiaga jaunak, herri hontako seme argiak, Euskaltzaindian egiten du gaur sarrera, euskaltzain oso bezala. Egia da aspalditxotik zegoela izendatua, baina Arautegiak agintzen duen sarrera-hitzaldia egiteko, egun hau eta toki hau hautatu ditu. Hitzaldi horren gaia, hauxe izango da: Eusebio Maria Azkue-ren bizitza eta euskal lanak azaltzea eta aztertzea. Ohitura den bezala, sarrera hitzaldi honi erantzun dio lehenagotik euskaltzain den beste jaun batek. Gaurko honetan Don Juan Gorostiaga, euskaltzaina eta apaiza, izango da erantzuteko hitzaldi hori egingo duena.

Eta ondoren, euskaltzain oso delako aitona eta agiri emango zaio Erkiaga jaunari.

Era hortara, gaurko ospatze hau Lekeitioko hiru seme ospetsuren gorazarre izango da: Eusebio Azkue, Resurreccion Azkue eta Eusebio Erkiagarena.

Baina nik esango nuke areago dela gaurko hau Lekeitioko herriari berari egiten zaion gorazarrea eta omenaldia, euskeraren landan herri honek eman izan dituen frutuen eta egin dituen lanen aitortza eta ezagutza ospetsu bat. Eusebio Erkiaga jaunak ere oso gogoan eta bihotzean ekarri du beti bere herri hau. Neurri handi batean, herri honi eta herri honek eman dituen seme euskaltzale eta euskal idazleei eskeinirik daude jaun honen euskal lanak.

Eta berriz ere esango dut: Lekeitiar handi hauei, bai guk eta bai Lekeitioko herriak ere egin diezaiekeen gorazarre handiena, eman diezaiekeen sari-pagua, badakizute eta bada-kigu zein den: berek maite eta landu zuten euskera gordetzea eta bizi-bizirik landare berriei aldatzea. Eta hori da Euskaltzaindiak gaur herri jator honengandik itxaroten duena.

Eta jaialdi hau borobiltzeko eta osatzeko, egun hontarako —behar bezalako ospez egiteko, alegia— utzi dira beste bi gertaera pozgarri:

Bata: euskal irakasle titulua lortzeko etsaminak igaro eta gainditu dituztenei, hartako agiriak eta diplomak banatzea.

Axolarik handieneko gauza da euskeraren etorkizunerako euskal irakasleak gertutzea, eta poz-pezik ikusten du Euskaltzaindiak gure jende gaztea batez ere geroago eta gehiago datorrela titulu horren eske, hortarako jarririk dauden ikasketa eta etsaminak eginez, jakina. Urtarrilean, Elgoibar-en, Urruzunoren omenaldian, ehun eta gehiago diploma eman ziren. Eta gaur hemen berrogeitik gora dauzkagu emateko. Zorionak eta eskerak ematen dizkie Euskaltzaindiak irakasle berri hoiei.

Eta beste gertaera: Eusebio Azkue-ren ehun urte betetze hau ospatzeko, Euskaltzaindiak, Bizkaiko Aurrezki Kutxaren laguntzaz, olerki sariketa bat eratu zuen, eta sari hoiem ematea ere gaurko ospatze honen barruan egingo da, egoki denez.

* * *

Eusebio Azkuek Bizkaiko euskalkian egin zituen lan guztiak. Haren semeak, D. Resurreccion-ek, gauza asko Bizkaiko euskalkian berak ere; baina Euskal Herri guztirako euskera batu eta berdin baten beharrean ginela oharturik, eta gure hizkuntzak gaur duen hutsune horri kasu emanik, batu antzeko hizkera horretan idatzi zuen ez gutxi, eta euskera batu horren hauzia eta problematika sakonki arakatu zuen, gainera. Eusebio Erkiaga jauna ere, bai sorterriko bere euskalkiaz eta bai bestelakoz ere baliatu izan da bere lanetan.

Hortik bide hartuta, eta gaur kontu honetan oker adituak sarri gertatzen direla ikusiz, hitzerdi bat esan nahi dut. Euskaltzaindiak, Don Resurreccion-ek bezala, euskera batu horren premia eta beharra ikusten du, eta horregatik, berari dagokionez, horren alde dago. Horrek, ordea, ez du esan nahi euskalkiak baztertzeko dituenik. Ez bakarrik mintzatzeko, baita literaturako zenbait mailatan ere, gure euskalki literarioek (eta bizkaitarra dugu hoietarik bat, eta beneragarrienetakoa) toki bat izango dute gaurkoz, eta bai luzaroko ere, eta beharbada betiko, gure artean. Euskaltzaindiak nahi du, bada, erabil di-

tezen. Baina euskalki hoién ondoan, batez ere literatura ederrenen hesparruko ez diren idazkietan eta irakaskintzan erabiltzeko, euskera batu eta berdín bat Euskal Herri guztirako behar dela ere ikusten du Euskaltzaindiak, eta horrexegatik horren alde da. Beraz, euskera batua eta euskalkia ez ditzagun elkarren etsaitzat jo. Bientzat dago tokia eta lekua. Hori da behintzat Euskaltzaindiaren asmoa eta gogoa, eta halaxe azaldu du agertuberri duen euskera batuko aditzaren liburuxkan.

* * *

Eta esanak esan ondoren, eskerrik beroenak ematen dizkiot Lekeitioko Udalari eta alkate jaunari. Eskerrak, baita ere, Lekeitioko Guraso Elkarteari. Eskerrak eta zorionak, azkenik, Lekeitioko herriari, euskal baratzean hain frutu gozo-mardul-umoak eman dituelako.

Itxaropen bizia dut, aurrerakoan ere, orain arte bezala, euskaldun jator izaten iraungo duela herri honek. Bere seme prestu-argi hoién jarraitzaile leiala izango dela beti, alegia. Euskaltzaindiak, bere ahal izate apurrean, hortarako zerbait lagun ahal baleza, bere laguntasun hori emateko prest dela jakin arazi nahi dut, gainera. Horrenbeste egitera beharturik gaude, batez ere Euskaltzaindiaz hain loturik den herri honetan.

Eskerrik asko, bada, eta zorionak lekeitiar guztioi!